
ABD VE İRAN'IN IRAKLI ŞİİLERİ KAZANMA MÜCADELESİ

31.03.2016

Aljazeera, 29.03.2016

İŞİD'in güç kaybetme sürecine girmesiyle Washington ile Tahran arasında İŞİD sonrası Irak'ta kontrol ve nüfuz sağlama rekabeti de tırmanıyor. Bu rekabet, Iraklı Şii siyasetçiler arasında yaşanan güç mücadelesinde de kendini göstermeye başlamış durumda.

Irak Şam İslam Devleti'nin (İŞİD) gücü azalırken, ABD ve İran arasında İŞİD sonrası Irak'ta kontrol ve nüfuz sağlama rekabeti de tırmanıyor. Bu rekabet, Iraklı Şii siyasetçiler kanadındaki iki rakip kamp, yani Nuri Maliki taraftarları ile Haydar İbadi taraftarları arasında yaşanan bariz güç mücadelesinde kendisini göstermeye başlamış durumda. 2006-2014 yılları arasında Irak Başbakanı olarak görev yapan Maliki, İran'dan destekli bir isim. Mevcut Başbakan İbadi'nin arkasında ise ABD var. Görünen o ki, bu iki kamp arasındaki çekişme bir süredir alttan alta kaynıyordu, ancak ülkedeki İŞİD tehdidi sebebiyle su yüzüne çıkmamıştı.

İbadi'nin Irak'ı yönetme konusunda karşı karşıya olduğu pek çok zorluk var. Bunların en önemlileri ise İbadi'nin kararsız kişiliği ve Dava Partisi'nin ağır otoriter ve mezhepçi mirası.

İbadi de, Maliki de 1950'lerin sonunda kurulan İslami Dava Partisi'ne mensup. Her iki siyasetçi de aynı İslamcı hareketten geldikleri halde oldukça farklı altyapılara sahip. Irak'ın güneyinde bir köyde büyüyen 64 yaşındaki Maliki, Suriye ve İran'da sürgün hayatı yaşamış, yabancı dil bilmeyen ve Batı'ya son derece hasmane ve şüpheli yaklaşan bir isim. İbadi ise Maliki'ye kıyasla daha kentli ve sofistike biri olarak görülüyor. Bağdatlı, zengin, üst sınıf bir aileye mensup olan 62 yaşındaki İbadi, Londra'da eğitim görmüş, yıllarca burada yaşamış ve iyi düzeyde İngilizce bilen bir figür.

İbadi ile çalışan Amerikalı diplomatların da kendisiyle ilgili görüşü olumlu. Ancak İbadi'nin Irak'ı yönetme konusunda karşı karşıya olduğu pek çok zorluk var. Bunların en önemlileri ise İbadi'nin kararsız kişiliği ve Dava Partisi'nin ağır otoriter ve mezhepçi mirası.

İran ve ABD'nin bakış açısından İbadi

İbadi, daima Amerikan yönetimi ile yakın çalışma ilişkisi içinde olmayı kuvvetle savunan bir siyasetçi. Onun bu tutumu, 2008 yılında ABD ile "Kuvvetlerin Statüsü" anlaşmasının müzakere edilip imzalandığı süreçte Irak'taki her türlü doğrudan Amerikan varlığını yok etmeye çalışan Maliki'nin tam tersi bir tablo çiziyor. İbadi'ye göre, ABD'nin Irak'taki faaliyetlerini yeniden canlandırması, Irak hükümetinin İran'dan gelecek askeri desteğe bağımlılığını azaltacak. Washington Yakın Doğu Politikası Enstitüsü'nden Ortadoğu uzmanı David Pollock da İbadi'nin "Maliki gibi İran'a minnettar ya da hayran olmadığını" düşündürecek bazı sebepler olduğu

kanaatinde.

İranlılar ilk başta İbadi'yi Maliki'nin yerine geçecek isim olarak kabul etmedi. Tahran'ın İbadi'yi kabullenmesi ancak Sistani'nin Maliki iktidarının umursamaz ve totaliter olduğu ve bu yüzden de artık Iraklıları yönetmeye uygun olmadığı yönündeki ısrarı ile oldu.

Irak'taki İran vesayetine öfkeli olan İbadi, İran Devrim Muhafızları bünyesindeki Kudüs Gücü'nün komutanı General Kasım Süleymani ile dostane bir ilişki içinde değil. Başbakanlığa yakın bir kaynağa göre, "İranlı general, İbadi göreve geldiğinden beri kendisiyle alakadar olmadı ve o tarihten itibaren aralarındaki gerilim tırmandı. * Necef'teki Mercî (Irak'ta Şiiilerin en yüksek dini otoritesi), İbadi'yi bu kararında destekliyor ki söz konusu karar, Amerika'nın Irak'ı İran denetiminden uzak tutma arzusu ile de mükemmel şekilde örtüşüyor."

İbadi'nin güçlü hasımları, özellikle de 70 bin askerden oluşan İran destekli Haşd El Şabi'yi (Halk Topluluğu Birlikleri) arkasına alan Maliki karşısında tek gerçek varlığı, Mercî'nin desteği. Öte yandan, Sistani de İran rejimi ve Ayetullah Ali Hamaney'in temsil ettiği Vilayet el Fakih'in yandaşı mollalar ile çatışma içinde.

İlave olarak, İran'ın Irak'a yönelik sert politikası, birçok Şii grubun da arasını açmış durumda. Örneğin, Dava Partisi, Irak İslam Yüksek Konseyi ve Sadr hareketi, İran'ın entrikaları yüzünden iç bölünmeler yaşıyor.

Amerikan hükümeti, Maliki'nin Bağdat'ta yeniden güç kazanma çabalarını durdurmak için Irak'ta daha agresif ve cesur bir tutum göstermediği müddetçe, İbadi'nin kaderi de Beni Sadr'inkinden farklı olmayacak.

İran son dönemde İbadi hükümeti ile ABD arasında artan ilişkilerden endişeli. İbadi hükümeti, Amerika'nın verdiği cesaretle, bir teknokrat hükümeti kurup önemli reformları hayata geçirmeye çalışıyor. İran yanlısı çevreler ise bunu, kendilerini ve Haşd El Şabi'yi baltalamaya yönelik bir girişim olarak görüyor. Haşd El Şabi'yi Ramadi'nin Sünni bölgelerinde çarpışmaların dışında tutan İbadi hükümeti, Musul'daki çarpışmada da aynısını yapma niyetinde.

İranlılar, hükümetin reform programını baltalamak için Maliki ve Haşd El Şabi'nin başındaki Hadi El Emiri ile işbirliği içinde. Haşd El Şabi Başkan Yardımcısı Ebu Mehdi El Mühendis, konuyla ilgili bir açıklamasında "Bizim için fiili lider İbadi değil, Nuri Maliki, çünkü İbadi zayıf bir lider ve Irak'ta Amerika'nın gündemine hizmet ediyor" ifadesini kullandı. Sistani ise 5 Şubat'ta bir açıklama yayınlarak, hükümete yönelik haftalık vaazlarına artık son verdiğini duyurdu. Sistani'nin bu kararı, pek çokları tarafından İran'ın Maliki'ye verdiği desteğe ve Haşd El Şabi liderlerinin reformları engelleme gayretlerine karşı bir protesto olarak nitelendirildi.

Amerikan hükümeti, Maliki'nin Bağdat'ta yeniden güç kazanma çabalarını durdurmak için Irak'ta daha agresif ve cesur bir tutum göstermediği müddetçe, İbadi'nin kaderi de 1980'lerde muhafazakar Ayetullah Humeyni destekçileri tarafından ülkeyi terk etmeye mecbur bırakılan, İran'ın seçilmiş cumhurbaşkanı Beni Sadr'inkinden farklı olmayacak.

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nin başkenti Erbil'deki Türk-Kürt Araştırmaları Merkezi'nin başkanı ve Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü araştırma görevlisi.

Bu makalede yer alan görüşler yazara aittir ve Al Jazeera'nin editöryel politikasını yansıtmayabilir.

Kaynak/Source: